

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Institutt for teknisk kybernetikk

Fakultet for informasjonsteknologi,
matematikk og elektroteknikk

**Eksamen
i
TTK4125
Datastyring, instrumentering og måleteknikk**

**31. mai 2007
kl 9:00 – 13:00**

**Hjelpemidler: C.
Følgende er tillatt:**

- Kernigan & Richie, The C programming language
- Typegodkjent kalkulator

Faglig kontakt under eksamen:

Øyvind Stavdahl 73 59 43 77

Jorunn Riddervold 996 04 346

Da tidligere vurdering i faget teller inntil 40% av den endelige karakteren, teller denne eksamen i utgangspunktet 60%.

Vektingen til hver av oppgavene er angitt relativt til hele oppgavesettet.

Dersom det skulle være uklarheter i oppgaveteksten, gjør det klart og tydelig hvordan du forstår spørsmålsformuleringen og dens omfang.

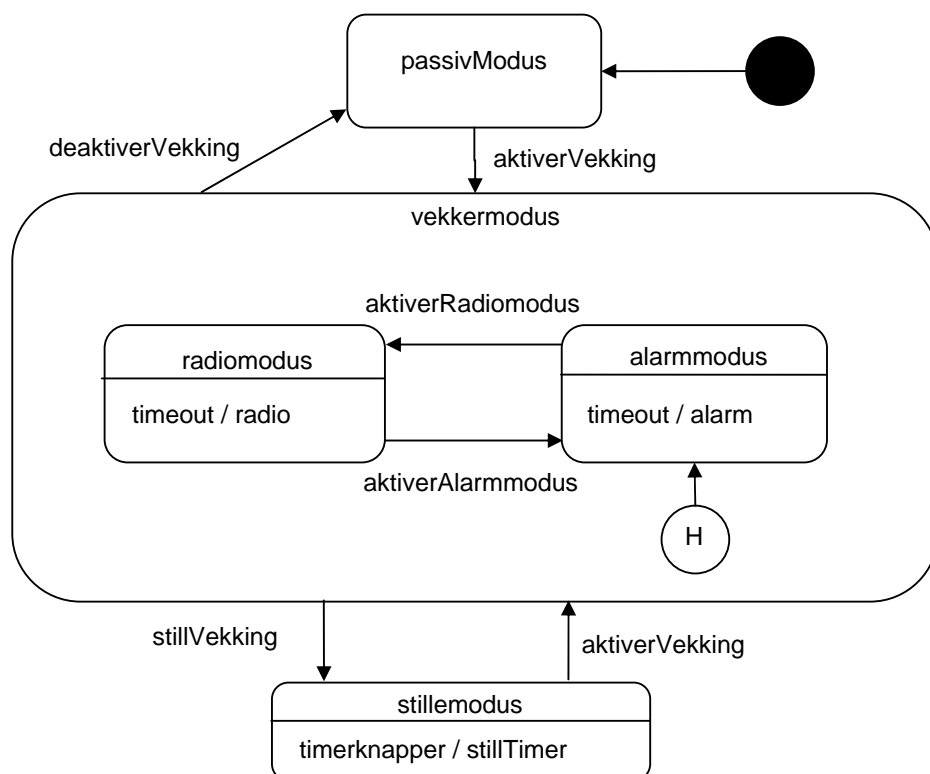
Oppgavesettet består av 7 sider.

Lykke til!

Oppgave 1: UML (15%)

Tilstandsdiagrammet i Figur 1 viser oppførselen til styresystemet i en noe forenklet klokke-radio. Vi tenker oss at klokke-radioen foruten styresystemet består av følgende moduler:

- En *alarmenhet* som lager en "ringelyd" når den aktiveres. Alarmenheten aktiveres av aktiviteten *alarm*, og ringer da i et halvt minutt.
- En *radioenhet* som spiller av den innstilte radiokanalen når den aktiveres. Radioenheten aktiveres med aktiviteten *radio*.
- En *timer* (klokke) som genererer hendelsen *timeout* på et forhåndsinnstilt tidspunkt. Timeren antas å huske innstilt alarmtidspunkt selv om systemets slås av. Når styresystemet er i tilstanden *stillemodus* (se Figur 1) kan brukeren stille inn timeren på ønsket vekketidspunkt, noe som her litt abstrakt representeres med hendelsen *timerknapper* og aktiviteten *stillTimer*.
- Et *frontpanel* med diverse betjeningsorganer. Gjennom knapper på frontpanelet kan brukeren generere hendelsene *aktiverVekking*, *deaktiverVekking*, *aktiverRadiomodus*, *aktiverAlarmmodus* og *stillVekking*.

Figur 1 Tilstandsmaskin for styresystemet i en forenklet klokke-radio

- a) Tegn et sekvensdiagram som viser scenariet i tabellen nedenfor. Beskriv eventuelle antakelser du gjør.

Tabell 1: Hendelsesliste for klokkeradio-scenario

Tidspunkt	Hendelse
23:00	(Systemet slås på, timer allerede innstilt på 06:30)
23:01	<i>aktiverVekking</i>
06:30	<i>timeout</i>
06:31	<i>aktiverRadiomodus</i>
06:32	<i>stillVekking</i>
06:33	<i>timerknapper</i> (stiller timeren på kl 07:00)
06:35	<i>aktiverVekking</i>
07:00	<i>timeout</i>
07:01	<i>deaktiverVekking</i>

Oppgave 2: C-programmering (10%)

Figur 2 viser en tenkt C headerfil *funcs.h*:

```
#ifndef FUNCS_H
#define FUNCS_H

static int g_i;
extern int g_j;
int g_k;

#endif
```

Figur 2: Headerfilen *funcs.h*

- a) Hva er formålet med denne `#ifndef/#define/#endif`-omkransningen (dvs. den uthevede delen av koden)?
- b) En eller flere av linjene hører ikke hjemme i en headerfil. Hvilke, og hvorfor? Hva slags feil kan oppstå som følge av disse?
- c) Hva er forskjellen på en C-definisjon og en -deklarasjon?
- d) Hva er problemet med funksjonen i Figur 3? Hva kan konsekvensene av en slik bug være?

```

int * getIntPointer(){
    int i;
    return &i;
}

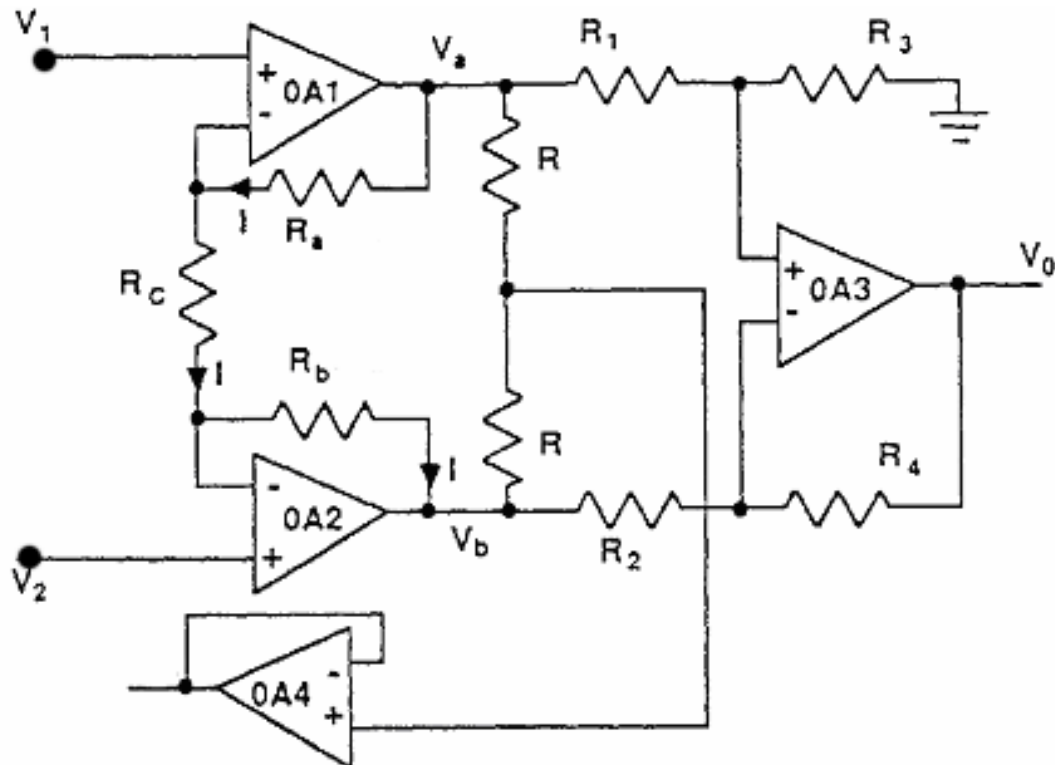
```

Figur 3: C-funksjonen *getIntPointer()*

Oppgave 3: Instrumenteringsforsterker (10%)

Figur 4 viser kretsskjemaet for en instrumenteringsforsterker.

- a) Denne kretsen består av det vi kan kalle tre funksjonelle moduler, eller trinn, hver med sine karakteristiske egenskaper. Identifiser disse tre trinnene ved å angi hvilke operasjonsforsterkere (OA1, OA2, OA3 osv.) og/eller motstander som inngår i hver av dem, og forklar stikkordsmessig hensikten og virkemåten til hvert trinn. Beskriv også eventuelle fysiske forhold i og utenfor forsterkeren som nødvendiggjør de enkelte kretsløsningene.

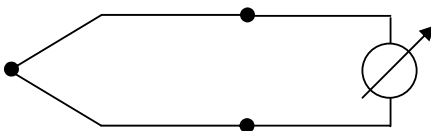
Figur 4 Instrumenteringsforsterker

Oppgave 4: A/D- og D/A-omsettere (10%)

- a) Forklar, med figur og tekst, virkemåten til en dobbel-rampe-basert A/D-omsetter (eng.: "dual-slope A/D converter"). Kretsskjema er *ikke* påkrevet.
- b) Skisser oppbygningen og forklar i stikkordsform virkemåten til en D/A-omsetter basert på et såkalt R - $2R$ -stigenettverk. Hvorfor er denne løsningen ofte foretrukket framfor et binærvektet stigenettverk?

Oppgave 5: Temperaturmåling (20%)

- a) Forklar hva som er det viktigste problemet knyttet til temperaturmåling.
- b) Forklar prinsippet for motstandsmålere av metall. Nevn to metaller mye brukt som element i motstandsmålere. Beskriv to feilkilder som påvirker nøyaktigheten til motstandsmålere og si litt om når disse feilkildene er viktige.
- c) Nevn noen fordeler og ulemper ved termistorer.
- d) Forklar prinsippet for termoelement.
- e) Sett opp et uttrykk for den målte spenningen over et kobber – nikkel termopar. Anta at tilkopplingsledningene er av kobber.

Figur 5: Prinsippskisse av termoelement

- f) Vil et totalstrålingspyrometer måle for lav eller for høy temperatur dersom objektets overflate er gul? Grunngi svaret.

Oppgave 6: Elektromagnetisme (10%)

Figur 6 viser to rette elektriske ledere med lengde $l=1$ m som ligger parallelt med avstand $d=1$ m fra hverandre. Begge lederne fører strøm i samme retning; den ene fører strømmen $i_1 = 1$ A og den andre $i_2 = 10$ A. Ledernes tykkelse er neglisjerbar.

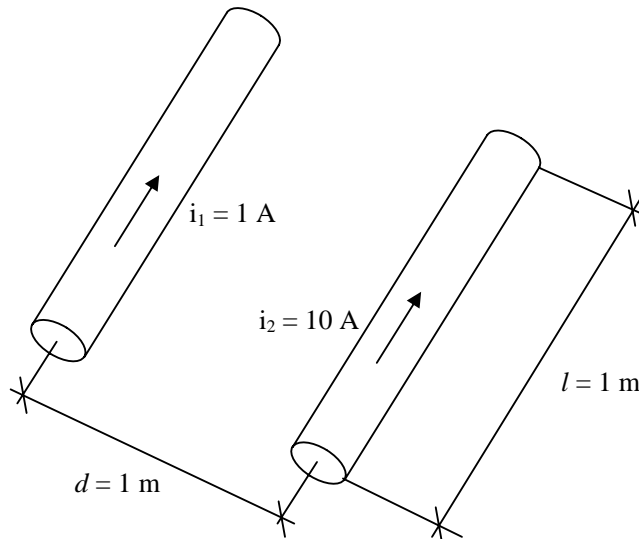
- Hvilken flukstetthet settes opp av 1A-lederen i en avstand på 1 m fra denne lederen?
- Finn kraften som virker fra den ene lederen på den andre, og angi om den virker tiltrekkende eller frastøtende.

Oppgitt:

- Ampères lov: $\oint \vec{H} d\vec{l} = \sum i$

- $\vec{f} = i * \vec{l} \times \vec{B}$

- Permeabiliteten i luft settes lik $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7}$

Figur 6: Parallele elektriske ledere

Oppgave 7: Motorer og motorstyring (10%)

- Hvilke hovedmoduler, eller trinn, består en typisk frekvensomformer av, og hva er deres funksjon?
- Skissér moment-hastighetskarakteristikken til en asynkronmotor, og forklar hvordan bruk av en frekvensomformer kan gjøre asynkronmotoren mer anvendelig som aktuator.
- Forklar begrepene synkronhastighet, sakking, elektrisk vinkel og mekanisk vinkel.

Oppgave 8: Transmisjonslinjer (5%)

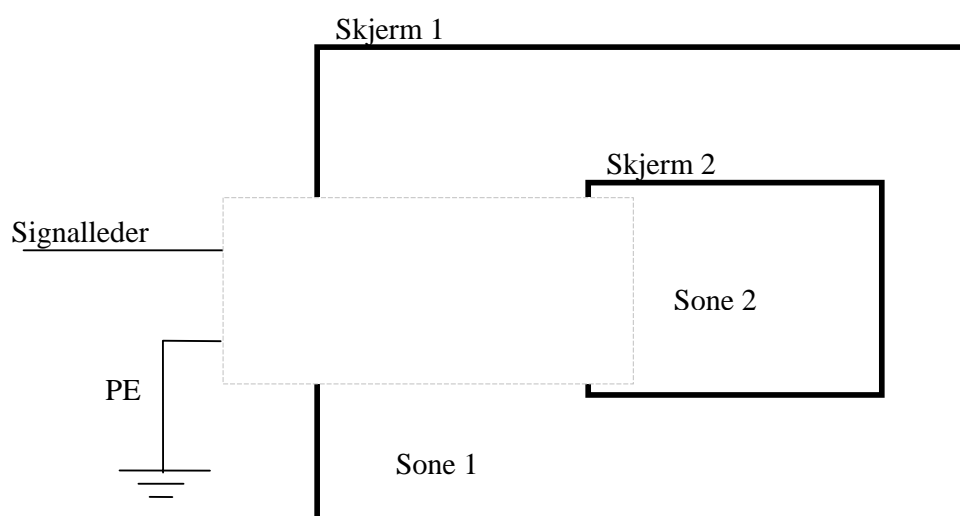
Betrakt et system bestående av en signalkilde med utgangsimpedans Z_s tilkopleet en transmisjonslinje med karakteristisk impedans Z_0 . Linjen er koplet til en last med inngangsimpedans Z_L .

- Under hvilke omstendigheter bryter tradisjonell kretsteknikk sammen, slik at vi må bruke transmisjonslinjeteori for å beskrive spenninger og strømmer i dette systemet?
- Forklar hva som ligger i begrepet refleksjonskoeffisient. Hva må være oppfylt for at det ikke skal forekomme signalrefleksjoner i systemet?

Oppgave 9: EMC (10%)

Figur 7 viser et system som er delt opp i generaliserte skjermsoner, omsluttet av hver sin generalisert skjerm. Til venstre i figuren vises en signalleder og en ekstern jordforbindelse. Signalleder skal føres inn i sone 2, og systemet jordes. Selve koplingene gjennom skjermene er maskert vekk på figuren med et hvitt stiplet rektangel.

- Fullfør tegningen ved å tegne inn og sette navn på de deler, komponenter og koplinger som du mener er nødvendige for å gi robust jording og signalgjennomføring.
- Beskriv hensikten med hver av de forskjellige komponentene/koplingene du har tegnet inn og hvordan de er koblet.
- Hvilke hensyn må man ta til valg av det utstyret som plasseres innen en avgrenset sone?

Figur 7: System med generaliserte skjermsoner